

دانشگاه علم و صنعت ایران

دانشکده علوم اجتماعی

پایان نامه کارشناسی ارشد در رشته جامعه‌شناسی

عنوان پایان نامه:

بررسی عوامل موثر بر اخلاق با تاکید بر دگردوستی (در بین شهروندان تهرانی)

استاد راهنما:

دکتر محمد عبداللهی

نگارش:

سعیده امینی

تابستان ۱۳۸۵

بررسی عوامل موثر بر اخلاق با تاکید بر دگردوستی (در بین شهروندان تهرانی)

سعیده امینی

۱۳۸۵

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

پایان نامه کارشناسی ارشد در رشته جامعه‌شناسی

عنوان پایان نامه:

بررسی عوامل موثر بر اخلاق با تاکید بر دگردوستی (در بین شهروندان تهرانی)

استاد راهنما:

دکتر محمد عبداللهی

استاد مشاور:

دکتر محمد ابراهیم موحدی

نگارش:

سعیده امینی

تابستان ۱۳۸۵

امضای اساتید

تعهدات

تقدیم به

پدر و مادر که نقل عمر پر برکت خویش را به پایم ریختند

و

همراهی‌های همسرم

چکیده

تحقیق حاضر درصدد بررسی اخلاق با تاکید بر دگردوستی می‌باشد. در فصل اول تحقیق طرح مساله، هدف تحقیق و اهمیت و ضرورت آن بیان شده است سپس منابع تجربی داخلی و خارجی مطرح شده که شامل تحقیقات، مقالات و چکیده کتابهای مرتبط با موضوع حاضر هستند. پس از بررسی منابع تجربی، مبانی نظری تحقیق شامل نظریه های فلسفی (هابز، لاک، روسو، برگسون، لویناس و کانت) نظریه های روان شناختی (پیاژه و کولبرگ) و نظریات جامعه شناختی (دورکیم، وبر، پارسونز، گیدنز و هابرماس) مربوط به اصول اخلاقی عام و دگردوستی مطرح نظر قرار گرفت. همچنین در این بخش انواع نظریات سرمایه (اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی) و نوع دینداری (معرفت اندیش و معیشت اندیش) مطرح شدند که در نهایت از برابند دیدگاههای فوق چارچوب نظری تدوین و بر مبنای آن مدل نظری ترسیم گردید و سپس فرضیات تحقیق بر اساس مدل نظری طراحی گردید فرضیات تحقیق به شرح ذیل است:

۱- به نظر می رسد بین سرمایه اجتماعی شهروندان تهرانی و میزان رعایت دگردوستی در رفتار آنها رابطه معنادار وجود دارد.

۲- به نظر می رسد بین میزان سرمایه فرهنگی شهروندان تهرانی و میزان رعایت دگردوستی در رفتار آنان رابطه معنادار وجود دارد.

۳- به نظر می رسد بین سرمایه اقتصادی شهروندان تهرانی و میزان رعایت دگردوستی در رفتار آنان رابطه معنادار وجود دارد.

۴- به نظر می رسد بین سن شهروندان تهرانی و میزان رعایت دگردوستی در رفتار آنان رابطه معنادار وجود دارد.

۵- به نظر می رسد بین وضعیت تأهل شهروندان تهرانی و میزان رعایت دگردوستی در رفتار آنان رابطه معنادار وجود دارد.

۶- به نظر می رسد بین نوع دینداری شهروندان تهرانی و میزان رعایت دگردوستی در رفتار آنان رابطه معنادار وجود دارد.

۷- به نظر می رسد بین وضعیت اشتغال شهروندان تهرانی و میزان رعایت دگردوستی در رفتار آنان رابطه معنادار وجود دارد.

۸- به نظر می رسد بین باورهای دگردوستانه شهروندان تهرانی و میزان رعایت دگردوستی در رفتار آنان رابطه معنادار وجود دارد.

۹- به نظر می رسد بین جنس شهروندان تهرانی و میزان رعایت دگردوستی در رفتار آنان رابطه معنادار وجود دارد. یافته‌های تحقیق نشان دادند روابط بین متغیرهای فرضیه اول معنا دار بوده است از اینرو پاسخگوییانی که سرمایه اجتماعی بالاتر داشته اند در رفتار خویش دگردوست تر بوده اند. همچنین داده ها حکایت از آن داشتند روابط موجود بین متغیرهای فرضیه دوم و سوم و دهم از نظر آماری معنادار نبوده اند. این داده ها نشان دادند که بین متغیرهای فرضیه چهارم رابطه معنادار وجود دارد بدین معنا که با بالا رفتن سن پاسخگویان میزان رفتار دگردوستانه آنان افزایش یافته است. همچنین رابطه بین متغیرهای فرضیه پنجم معنادار بوده و حکایت از آن دارد

که افراد متأهل بیش از مجردها در رفتار خویش دگردوست بوده اند. همچنین یافته ها معنا دار بودن رابطه متغیرهای فرضیه ششم را نیز تایید نمودند بر این اساس افرادی که دارای دینداری معیشت اندیش بوده اند بیش از کسانی که دیندار معرفت اندیش بوده اند رفتار دگردوستانه داشته اند. نتایج حاصله نشان دادند بین متغیرهای فرضیه هفتم رابطه معنادار وجود دارد بر این اساس می توان گفت افراد شاغل بیش از افراد بیکار در رفتار خویش دگردوستی داشته اند و سر انجام یافته ها معنادار بودن رابطه بین متغیرهای فرضیه هشتم را تایید نمودند بدین معنی که افراد موافق با باورهای دگردوستانه بیشتر در رفتار خویش دگردوست بوده اند.

پیشگفتار

انسان موجودی اجتماعی است که حضور او در جامعه منوط به وجود دیگران است و چگونگی تنظیم رابطه با دیگران از مسائل مهمی است که در قالب مسائل اخلاقی بروز و ظهور میابد. نوع نگرش انسانها به یکدیگر مبنای تعامل آنها را تشکیل میدهد و به تدریج شبکه گسترده تر تعاملات بر پایه اینگونه نگرشها شکل می گیرد. چنانچه این نگرشها اخلاقی و دگردوستانه باشند نوعی وابستگی عاطفی تعمیم یافته شکل میگیرد و افراد خود را جزء خانواده بزرگی به نام به نام جامعه می دانند که افراد آن در قبال یکدیگر تعهد دارند. مساله و دغدغه مذکور باعث گشت تا موضوع حاضر به عنوان موضوع پایان نامه انتخاب گردد.

در اینجا لازم می دانم از استاد ارجمند جناب آقای دکتر محمد عبداللهی به خاطر راهنمایی پایان نامه کمال تشکر و قدردانی را داشته باشم. همچنین از استاد گرامی جناب آقای دکتر محمد ابراهیم موحدی به جهت اینکه مشاوره پایان نامه را برعهده داشتند سپاسگذاری می نمایم. از جناب آقای دکتر محمدسعید ذکائی نیز که داوری پایان نامه را برعهده داشتند و نکات سودمندی را یاد آور گردیدند تشکر می نمایم.

در نهایت لازم می دانم از همسر ارجمندم که همواره مشوق من در ادامه تحصیل بوده و صبورانه در بخش روش شناسی پایان نامه به من یاری رساند کمال سپاس و تشکر را داشته باشم. همچنین از دوستان ارجمندم خانمها مریم احمدی و مریم حاتمی به خاطر همراهی هایشان ممنونم و از سرکار خانمها وجیهه جوادی نیا و مهسا پورحجازی که زحمت تایپ پایان نامه بر عهده ایشان بود نیز سپاسگزاری می نمایم.

فهرست مطالب

عنوان	صفحه
فصل اول: کلیات	۱
طرح مسأله	۲
اهداف تحقیق	۴
اهمیت و ضرورت تحقیق	۵
فصل دوم: مبانی نظری و تجربی تحقیق	۶
مبانی نظری	۷
رویکردهای فلسفی اخلاق	۷
رویکردهای روان‌شناختی اخلاق	۲۱
۱- سطح اخلاق پیش از عرف	۲۴
۲- سطح اخلاق عرفی	۲۵
۳- سطح پس از عرف	۲۶
رویکردهای جامعه‌شناختی نسبت به اخلاق	۲۸
تعهدات انتظارات	۵۰
روابط اقتدار	۵۱
هنجارها و ضمانت‌های اجرایی مؤثر	۵۱
ظرفیت بالقوه اطلاعات	۵۲
سرمایه فرهنگی	۵۷
دینداری و انواع آن	۵۹
جمع‌بندی مبانی نظری	۶۱
مروری بر تحقیقات پیشین	۶۷
الف) تحقیقات داخلی	۶۷
ب) تحقیقات خارجی	۷۶
جمع‌بندی منابع تجربی و تحقیقات پیشین	۸۶
چارچوب نظری	۹۱
سوالات تحقیق	۹۶
فرضیات	۹۷
فصل سوم: روش‌شناسی	۹۹
۱- تعریف نظری متغیرهای تحقیق	۱۰۰
دگردوستی (دگرخواهی altruism)	۱۰۰

۱۰۱	صداقت
۱۰۱	تساهل (رواداری)
۱۰۲	دینداری
۱۰۳	سرمایه اقتصادی
۱۰۳	سرمایه اجتماعی
۱۰۴	سرمایه فرهنگی
۱۰۴	۲) تعریف عملیاتی و اعتبار و پایایی متغیرهای تحقیق
۱۰۴	دگردوستی
۱۰۶	صداقت
۱۰۶	تساهل
۱۰۷	دینداری
۱۰۷	سرمایه اقتصادی
۱۰۸	سرمایه اجتماعی
۱۰۹	سرمایه فرهنگی
۱۰۹	اعتبار و پایایی
۱۱۰	۳- جامعه آماری، حجم نمونه و شیوه نمونه گیری
۱۱۲	۴- روش تحقیق:
۱۱۲	۵- تکنیک جمع آوری داده‌ها:
۱۱۳	۶- فنون مورد استفاده و تجزیه و تحلیل اطلاعات
۱۱۴	فصل چهارم: یافته‌های تحقیق
۱۱۵	سیمای نمونه آماری
۱۱۵	جنس
۱۱۵	سن
۱۱۶	وضعیت تاهل
۱۱۶	تحصیلات
۱۱۷	رشته تحصیلی
۱۱۷	وضعیت اشتغال
۱۱۸	شغل دقیق
۱۱۸	مذهب
۱۱۹	قومیت
۱۱۹	تولد در تهران
۱۲۰	متوسط هزینه ماهیانه

۱۲۱	یافته های توصیفی تحقیق
۱۲۱	ارزشهای اجتماعی
۱۲۳	اصول اخلاقی عام
۱۲۶	دگردوستی در بعد ارزشها
۱۲۷	تساهل (در بعد ارزشها)
۱۲۸	صداقت (در بعد ارزشها)
۱۲۹	دگردوستی (در بعد باورها)
۱۳۱	تساهل (در بعد باورها)
۱۳۲	صداقت (در بعد باورها)
۱۳۴	دگردوستی (در بعد رفتارها)
۱۳۵	تساهل (در بعد رفتار)
۱۳۶	صداقت (در بعد رفتار)
۱۳۸	سایر سوالات مرتبط با بعد دگردوستی در بعد رفتار
۱۴۳	سرمایه فرهنگی
۱۴۳	میزان مطالعه کتاب در یک سال گذشته
۱۴۳	میزان رفتن به سینما در یک سال گذشته
۱۴۴	میزان رفتن به تئاتر یا کنسرت در یک سال گذشته
۱۴۴	تحصیلات پدر
۱۴۵	تحصیلات مادر
۱۴۶	شغل پدر
۱۴۶	شغل مادر
۱۴۷	مقیاس ترکیبی سرمایه فرهنگی
۱۴۹	سرمایه اقتصادی
۱۴۹	وضعیت سکونت
۱۴۹	منطقه محل سکونت
۱۴۹	متراژ منزل
۱۵۰	قیمت اتومبیل
۱۵۰	درآمد
۱۵۱	طبقه اقتصادی
۱۵۲	مقیاس ترکیبی سرمایه اقتصادی
۱۵۴	سرمایه اجتماعی
۱۵۴	مقیاس اعتماد تعمیم یافته

۱۵۶	مقیاس اعتماد بین شخصی
۱۵۷	مقیاس پیوندهای انجمنی (اجتماعی - مذهبی)
۱۵۸	مقیاس پیوندهای انجمنی (فرهنگی)
۱۵۹	مقیاس آگاهی
۱۶۱	مقیاس ترکیبی سرمایه اجتماعی
۱۶۲	مقیاس دینداری
۱۶۲	مقیاس دینداری معرفت اندیش (عالمانه)
۱۶۳	مقیاس دینداری مناسکی
۱۶۵	سایر سوالات مرتبط با دینداری
۱۶۶	یافته‌های تبیینی
۱۶۶	مقیاس دگردوستی در بعد رفتارها برحسب سرمایه اجتماعی
۱۶۷	مقیاس دگردوستی در بعد رفتارها برحسب سن
۱۶۹	مقیاس دگردوستی در بعد رفتارها برحسب دینداری مناسکی
۱۷۰	مقیاس دگردوستی در بعد رفتارها برحسب معرفت‌اندیش
۱۷۱	مقیاس دگردوستی در بعد رفتارها برحسب وضعیت اشتغال
۱۷۲	مقیاس دگردوستی در بعد رفتارها برحسب منطقه سکونت
۱۷۲	مقیاس دگردوستی در بعد رفتارها برحسب دگردوستی در بعد ارزشها
۱۷۳	مقیاس دگردوستی در بعد رفتارها برحسب دگردوستی در بعد باورها
۱۷۴	رگرسیون چندمتغیره
۱۸۰	فصل پنجم: جمع‌بندی و نتیجه‌گیری
۱۸۱	۱. نتایج توصیفی
۱۸۲	۲. نتایج تبیینی (آزمون فرضیات)
۱۸۵	نتیجه‌گیری
۱۹۱	منابع و مأخذ:

ضمائم

۱. پرسشنامه تحقیق
۲. نقشه مناطق نمونه‌گیری شده

فصل اول

کلیات

طرح مسأله

موضوع پژوهش حاضر اصول عام اخلاقی و دگردوستی است. اخلاق مجموعه‌ای از اصول و قواعد رفتاری است که به گونه‌ای داوطلبانه از سوی فرد پذیرفته می‌شود و با درونی شدن در وجود او نوع نگرش فرد به جامعه و دیگر انسانها را تعیین می‌کند و باعث بروز رفتارهای اخلاقی می‌گردد و در صورت سرپیچی از این اصول و قواعد است که احساس شرمساری در وجدان فرد پدیدار می‌گردد. به طور کلی اخلاق را از دو منظر می‌توان بررسی نمود. (۱) بعد نظری اخلاق که به عقاید و نگرشهای درون جامعه و فرهنگ اشاره دارد. (۲) بعد عملی که به عمل کردن و رفتار کردن به شیوه‌های اخلاقی می‌پردازد. (شارما، ۱۹۹۲: ۳۰۱ - ۳۰۰)

در بررسی جامعه‌شناختی اخلاق توجه به هر دو بعد آن ضروری به نظر می‌رسد، اما وجه دوم اخلاق که مرتبط با روابط عینی و ملموس با دیگران است به لحاظ اجتماعی دارای اهمیت بیشتری است. اساساً انسان موجودی اجتماعی است و زندگی یا وجود انسانی او در بستر زندگی اجتماعی تبلور می‌یابد و تمام وجود انسان معطوف به وجود دیگران است. وضعیت کلی انسان و اینکه او در خانواده زاده می‌شود و رشد می‌کند، دغدغه وجود دیگری و گفتگوی مداوم با او را در وجود انسان جای می‌دهد. حتی منزوی‌ترین اشخاص نمی‌توانند حضور و یاد دیگران را به فراموشی سپارند و در تنهایی و خلوت محض به زندگی ادامه دهند. انسان می‌خواهد خود را به دیگری بشناساند و دیگری را آنگونه که واقعاً هست صرف نظر از رنگ، نژاد، قومیت و زبان و ... بشناسد. اما انسان در قبال دیگری دارای تکالیفی است که این تکالیف را یا از سر وظیفه‌ای که به او محول شده انجام می‌دهد و یا به خاطر خیرخواهی و نوع دوستی کارهایی را برای دیگران انجام می‌دهد (محمودیان، ۱۳۷۹: ۲۹۷). در نظر بسیاری از فلاسفه و جامعه‌شناسان به تعبیر گوناگون و به گونه‌ای آشکارا و تلویحی به این مقوله پرداخته‌اند. به عنوان مثال هابز معتقد است که به واسطه قوانین طبیعی انسان از وضع طبیعی به وضع مدنی تغییر موقعیت می‌دهد. او در کتاب لویاتان از نوزده قانون طبیعی نام می‌برد که اهم آنها احترام به حقوق دیگران است و نشانه آن تلاش برای پیشبرد منافع دیگران، احترام گذاشتن به عقاید آنها و اعتماد کردن به آنان است. (هابز، ۱۳۸۰: ۱۶۱). لاک نیز انسان را اساساً موجودی نوع‌دوست می‌داند که از لحاظ اخلاقی با دیگر افراد برابر است، بدین معنی که به دلیل انسان بودنش از حقوقی برخوردار است که این حقوق

به خاطر برتری قدرت، ثروت و یا موقعیت او نیست (جونز، ۱۳۷۰، ۲۰۴) در واقع لاک همانند هابز معتقد است که باید به حقوق دیگران احترام گذشت و از نگاه ابزاری به آنان اجتناب کرد. مقصود پس از لاک، روسو با طرح اندیشه قرارداد اجتماعی به لزوم رابطه اخلاقی میان انسانها اشاره می‌کند وی از قرارداد اجتماعی شرکت در اراده عمومی برای رسیدن به خیر مشترک است که از پیامدهای آن مبدل کردن انسان به موجودی عاقل است که دارای خصایص اخلاقی است. (روسو، ۱۳۷۹: ۱۲۹)

کانت نیز که از مهمترین فلاسفه اخلاق است از جمله فلاسفه اثرگذاری است که بسیاری از جامعه‌شناسان از جمله دورکیم، وبرو هابرماس از او تأثیر پذیرفته‌اند. او با طرح نظریه اخلاقی خود و بیان مفهوم امر مطلق به سه اصل اشاره می‌کند اول آنکه: آنچه برای خود نمی‌پسندی برای دیگران مپسند، دوم: از داشتن نگاه ابزاری به دیگران پرهیز کن، سوم: شرط عقل را در همه جا رعایت کن و معقول باش. (کانت، ۱۳۶۹: ۸۵-۷۴-۲۷) در واقع اصول دومی که کانت به آن اشاره می‌کند با نظرات هابز و لاک مشابهت دارد.

روانشناسانی از قبیل پیازه و کولبرگ نیز به سهم خود نظرات ارزشمندی را در باب اخلاق مطرح ساخته‌اند. ندی پیازه با پرداختن به مسأله تربیت اخلاقی کودکان در قالب مفهوم احترام یکجانبه و دوجانبه رویکرد خویش را بیان کرده است. (پیازه، ۱۳۷۹: ۷۸) کولبرگ با بسط نظریات پیازه نظریه مراحل اخلاقی خویش را مطرح می‌سازد و برای تحول و تکامل اخلاقی شش مرحله قائل است که اولین آن اخلاقی عمل کردن به خاطر ترس از تنبیه و مجازات است و آخرین مرحله اخلاقی عمل کردن به خاطر رفتار کردن بر طبق هنجارهایی است که حاصل توافق افراد است. (کولبرگ، ۱۹۸۷: ۱۵)

در میان جامعه‌شناسان کلاسیک مهمترین بحثهای دورکیم را شاید بتوان در دو مفهوم فردگرایی اخلاقی و فردگرایی خودخواهانه جست که اولی به معنای تعقیب منافع شخصی در جهت منافع جمع و توجه به دیگران است و فردگرایی نوع دوم به معنای تقدم منافع شخصی بر منافع جمع است (دورکیم، ۱۳۶۹) وبر نیز در قالب مفاهیم اخلاق اعتقادی و اخلاق مسئولیت رویکردهای اخلاقی خویش را بیان می‌کند (آرون، ۱۳۶۳: ۲۴۰-۲۳۷). رویکردهای اخلاقی پارسونز را می‌توان در قالب دو مفهوم وابستگی عاطفی تعمیم‌یافته و ارزشهای عام‌گرایانه دنبال

کرد(پارسونز ۱۹۵۱: ۸۲؛ چلبی، ۱۳۷۵: ۱۰۲). علاوه بر این در بین جامعه‌شناسان معاصر نیز گیدنز با طرح مفهوم رابطه ناب به دگردوستی اشاره دارد(گیدنز، ۱۳۷۸: ۱۳۲). در واقع آنچه گیدنز درباره مفهوم رابطه ناب مطرح می‌کند با احترام گذاشتن به حقوق دیگران در نزد هابزولاک و با اصل دوم امر مطلق کانت و همچنین با فردگرایی اخلاقی دورکیم و عام‌گرایی پارسونز مشابهت دارد و اخلاق گفتمان هابرماس نیز در این مقوله می‌گنجد.(لسناف، ۱۳۷۸: ۴۵۴) منظور از اخلاق گفتمانی آن دسته از هنجارهای عام اخلاقی است که طی گذر از مراحل مباحثه و گفتگو مورد توافق قرار می‌گیرد و مبنای عمل افراد را تشکیل می‌دهد. با توجه به جایگاه اخلاق در اندیشه متفکران کلاسیک و معاصر و همچنین در حیات اجتماعی انسانها در تحقیق حاضر بر آنیم که به بررسی اصول اخلاقی عام و دگردوستی در بین شهروندان تهرانی پردازیم در دو سطح نظری و عملی این اصول را بررسی نماییم و برای سؤالات ذیل پاسخهایی بیابیم.

۱. نگرش شهروندان تهرانی نسبت به اصول اخلاقی عام و دگردوستی چگونه است؟

۲. در بین شهروندان تهرانی کدامیک از اصول اخلاقی عام اولویت دارد؟

۳. شهروندان تهرانی، چه میزان به رعایت دگردوستی می‌پردازند؟

اهداف تحقیق

در این تحقیق اهداف زیر دنبال می‌شود

۱- توصیف وضعیت اخلاق در بین شهروندان تهرانی

۲- نگرش آنان نسبت به اصول عام اخلاقی و دگردوستی

۳- اولویت‌بندی آنان از اصول عام اخلاقی و دگردوستی

۴- میزان رعایت اصول عام اخلاقی و دگردوستی

۵- توجه به عوامل مؤثر بر میزان رعایت دگردوستی

۶- ارائه راهبردهایی برای بهبود یافتن وضعیت اخلاقی جامعه

اهمیت و ضرورت تحقیق

اخلاق در هر جامعه یکپارچگی (cohesion) بین اجزاء مختلف جامعه را فراهم می‌نماید و مهمترین عامل در پیوند اجتماعی، ارتباطات بین فردی و مقوم حیات اجتماعی است. بنابراین انسجام اجتماعی ضرورتاً نیازمند اخلاق اجتماعی، قواعد و چارچوبهائی است که از آن به عنوان اخلاق یاد می‌شود.

به دلیل آنکه مسائل اخلاقی از اهمیت زایدالوصفی در مناسبات اجتماعی و حتی اقتصادی - سیاسی برخوردار است، بررسی وضعیت و چگونگی آن در جامعه ایران ضروری به نظر می‌رسد و براساس شناخت آن می‌توان سایر مؤلفه‌های فرهنگی - اجتماعی را شناسایی و همچنین به تبیین وضعیت فرهنگی - اجتماعی جامعه اقدام نمود.

فصل دوم

مبانی نظری و تجربی تحقیق

۱. مبانی نظری

در این فصل بررسی دیدگاه‌های نظری مرتبط با متغیر وابسته و مستقل تحقیق صورت گرفته است. این فصل شامل دو بخش است. بخش اول به نظریه‌های مرتبط با اخلاق در سه حوزه فلسفه، روان‌شناسی و جامعه‌شناسی اختصاص دارد. دیدگاه‌های فلسفی اخلاق در دو برهه زمانی مورد توجه قرار گرفته‌اند. رویکردهای اخلاقی فلاسفه در دوران روشنگری (مدرن) که از نظرات هابز، لاک، روسو و کانت استفاده شده است و دیدگاه‌های اخلاقی مربوط به این حوزه در دوران معاصر مطرح نظر قرار گرفته که در ذیل آن نظرات برگسون و لویناس آورده شده است. در باب رویکردهای روان‌شناختی اخلاق از نظرات پیازه و کولبرگ استفاده شده است. در خصوص رویکردهای جامعه‌شناختی اخلاق نیز از نظرات جامعه‌شناسان مدرن (دورکیم، وبر، پارسونز) و جامعه‌شناسان معاصر (گیدنز و هابرماس) بهره گرفته شده است.

بخش دوم مبانی نظری به نظریه‌های مرتبط با متغیرهای مستقل تحقیق اختصاص دارد. در حوزه سرمایه اقتصادی و سرمایه فرهنگی از نظرات پیربورديو استفاده شده است و در حوزه سرمایه اجتماعی از نظرات بورديو کلمن، پاتنام، افه و فوجز بهره گرفته شده است و از آنجایی که نوع دینداری از جمله متغیرهای مستقل تحقیق می باشد انواع دینداری از منظر عبدالکریم سروش مورد توجه قرار گرفته است.

رویکردهای فلسفی اخلاق

رویکردهای فلسفی اخلاق را می‌توان در اندیشه فیلسوفان عصر روشنگری جستجو نمود. با ظهور دوران روشنگری مفهوم عقلانیت تبلور یافت علاوه بر عقلانیت، مقولات اخلاقی نیز در زمره دغدغه‌های فکری اندیشمندان این دوره قرار گرفت.

یکی از معانی روشنگری بهبود اخلاق است. در واقع روشنگری از انسانها می‌خواهد که با شجاعت از عقل خود بهره جویند و به استقلال و بلوغ برسند. عقل روشنگری نه فقط در بهبود اخلاق فردی بلکه در بهبود اخلاق اجتماعی نیز مؤثر است. بدین جهت برای بررسی رویکردهای فلسفی اخلاقی بخشی به دیدگاه‌های اخلاقی فیلسوفان روشنگری (مدرن)، (هابز، لاک، روسو،